

Қ.Ш. МолдасанӘл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Қазақстан, Алматы қ., e-mail: moldasank@mail.ru**«РУХАНИ ЖАҢҒЫРУ» БАҒДАРЛАМАСЫ АЯСЫНДА ТҰЛҒАНЫ
ҚАЛЫПТАСТЫРУДА ЖҮСІП БАЛАСАҒҰН МҰРАСЫНЫҢ МӘНІ**

Мақалада елдің болашақ өркендеуіне және демократиялық қоғамның болашағын құруға атсалысатын интеллектуалды, білімді тұлғаны қалыптастырудағы ұлттық білім мен тәрбиені жүйелі ұйымдастырудың рөлі сипатталған. Сондай-ақ, мақалада елдің ұлттық мүдделерін дамытуға ықпал ететін жас ұрпақты қалыптастырудағы ұлттық тәрбиенің негіздері қарастырылған. Қоғамның стратегиялық ресурстарын дамытудың маңызды бағыттардың бірі жастар саясатын жүзеге асыру үшін жаңа мүмкіндіктер мен жас ұрпақтың әлеуетін құру қажеттілігі болды.

Мақалада ұлттық салт-дәстүрлердің «Рухани жаңғыру» бағдарламасының жүзеге асырылуымен сәйкестігі талданады. Жаңа дәуірдің бәсекеге қабілетті тұлғасын, жалпыадамзаттық құндылықтары жоғары тұлғаны қалыптастыруда ұлттың генетикалық коды ретінде ұлттық құндылықтар мен халықтың ұлы мұраларын зерттеудің рөлі зор. Ұлы ойшыл, философ, түркі әлемінің қоғам қайраткері Жүсіп Баласағұн мұрасы ұлттық сананың қалыптасуында маңызды рөл атқарады. «Құтты білік» түркі халықтарының психологиясы мен ұлттық мінезін, білім мұраттарын, елді басқарудың даналығын көрсетеді. Студенттерге көшбасшылық, басқарушылық, коммуникативті, педагогикалық шеберліктер мен қабілеттерді үйрету арқылы (байқаулардың өзіндік түрі) қалыптасуы мүмкін. Сонымен бірге әйгілі мұрадағы ұлы ойшыл әділетті қоғам құруда адамгершіліктің, кішіпейілділік пен ізгіліктің маңыздылығын ерекше атап өтеді. Мақалада жаттығу түрлері мен оларды жүзеге асыру технологиясы, оның ішінде Ж. Баласағұнның мұраларындағы басқару идеясы, сондай-ақ тиімді сұрақтар қоюдың әдістері қарастырылған. Осы әдіснамалық тәжірибені бағалауға, талқылауға 21 студент және 45 магистрант қатысты.

Түйін сөздер: ұлттық мүдде, ізгілік, ұлттық сезім, ұлттық тәрбие.

K.Sh. Moldasan

Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan, Almaty,
e-mail: moldasank@mail.ru**The Notion of Zh.Balasagyn's Heritage in the Formation of Personality under the Program
«Rouhani Zhangu»**

The article describes the role of the system organization of national education and nurturing for the formation of an intellectually educated person who will help the country's future prosperity and build a future democratic society. The basics of national education in the formation of the younger generation that contribute to the development of national interests of the country is considered in the article. One of the important directions of development of the company's strategic resources was the need to create new opportunities for the implementation of youth policy and the potential of the young generation. The revival of forgotten national traditions in course with the implementation of the "RUKHANI ZHANGYRU" program are analyzed in the article.

The role of studying national values and the great heritage of the people as the genetic code of the nation is important in the formation of a competitive person of the new time, a person with high universal values. The heritage of the great thinker, philosopher, and public figure of the Turkic world, Zhusup Balasagun, plays an important role in the formation of national identity. The "Blessed knowledge" reflects the psychology and wisdom of the Turkic people, the ideals of education, and the wisdom of governing the country. In fact, teaching students the skills and abilities of leadership, management, communication, and pedagogy can be enriched by considering the situations of this work (a distinctive case study).

At the same time, the great thinker in the famous legacy emphasizes the importance of human kindness, humility and humanity in building a fair-minded society. The scenarios of classes and the technology of their implementation with the inclusion of situations from the legacy of J. Balasaguni, as well as discussions and techniques for asking effective questions are discussed in the article. 21 students and 45 master degree students took part in the discussion on the evaluation of this methodological approach.

Key words: national idea, national heritage, kindness, national feelings, national upbringing.

К.Ш. Молдасан

Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Казахстан, г. Алматы, e-mail: moldasank@mail.ru

Осмысление наследия Ж. Баласағұни в русле реализации программы «Рухани жаңғыру» для развития личности

В статье описана роль системной организации национального образования и воспитания в формировании интеллектуально образованного человека, который поможет в будущем процветанию страны, построит будущее демократического общества. Рассматриваются основы национального воспитания в формировании подрастающего поколения, способствующие развитию национальных интересов страны. Одним из важных направлений развития стратегических ресурсов общества стала необходимость создания новых возможностей для реализации молодежной политики и самого потенциала молодого поколения. В статье проанализировано возрождение забытых национальных традиций в русле реализации программы «Рухани жаңғыру». В формировании конкурентоспособного человека нового времени, человека с высокими общечеловеческими ценностями значима роль изучения национальных ценностей и великого наследия народа, как генетического кода нации. В формировании национального самосознания важную роль играет наследие великого мыслителя, философа, общественного деятеля тюркского мира Жусупа Баласағұна. В «Благодатном знании» отражена психология и мудрость тюркского народа, идеалы воспитания, мудрость управления страной. По сути, обучение студентов лидерским, управленческим, коммуникативным, педагогическим навыкам и способностям можно обогатить рассмотрением ситуаций данного произведения (своеобразное кейс-стади). В то же время великий мыслитель в знаменитом наследии подчеркивает важность человеческой доброты, смирения и человечности в построении справедливого общества. В статье рассмотрены сценарии занятий и технология их проведения с включением ситуаций из наследия Ж. Баласағұни, а также дискуссий и техник задавания эффективных вопросов. В обсуждении по оценке данного методического подхода приняли участие 21 студент и 45 магистрантов.

Ключевые слова: национальные интересы, гуманизм, национальное воспитание.

Кіріспе

Білім беру жүйесі мен мазмұнының жаңа талаптарға сай болуы өмір қажеттілігінен туындап отыр. Еліміздің тәуелсіздік алуы ұлттық тәрбиеге кең өріс ашты. Білім беру мазмұны, оның айқын мақсаты мен міндеттері заман талабына сай өзгеріске түседі. Өркениетке қадам басқан қоғамда жеке тұлғаны тәрбиелеуде ең алдымен, білім берудің ұлттық жүйесі адамның ішкі жандүниесін, рухани әлемін жетілдіру бағытындағы тәрбиелік іс-шара ұлттық құндылықтар арқылы жүзеге асуы қажет.

Сондықтан да, қоғамымыздың әлеуметтік-экономикалық және саяси құрылымының түпкілікті жаңаруына байланысты, білім беру жүйесіне өзгеше тұжырымдама жасап, жаңаша талап қоюды қажет етеді.

ҚР тұңғыш Президенті: «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында ұлттық құндылықтар негізінде ұлттық сананы арттыруды ерекше назарға алады (Назарбаев, 2017) [1]. Сондай-ақ, мақалада тәуелсіз Қазақстанның нығаюының жарқын үлгісі мен болашағын айқындап берді. «Мәдени мұра» бағдарламасында да ұлттық тәлім-тәрбиенің ұрпаққа берері мол

сан ғасырлық тарихи тағлымы айтылады және бұл бағдарлама арқылы халқымыздың бай тарихын, оның ерекшеліктерін әлемдік деңгейге көрсету көзделген (Мәдени мұра, 2003) [2]. Яғни, білім беру реформасындағы бетбұрыстар әлемнің ең озық елдерінің даму дәрежесімен терезе теңестіруде, дүниежүзілік бәсекеде қатар тұрумен бірге әлемдік мәдениетте білім саясатының негізгі көрсеткіші болып саналады.

Бәсекеге қабілетті, талғамы биік, жаңа заман адамын қалыптастыруда ұлттық тәлім-тәрбие құндылықтары мен ұлы мұраларымызды зерделей білудің мәні ерекше. Ұлттық тәрбие құндылықтарын бойына сіңірген ұрпақ ұлт тағдырын тереңнен бағалап, болашағын барынша болжайтын тұлға ретінде танылады.

Зерттеу мақсаты: жас ұрпақты ізгілікке, адамгершілікке тәрбиелеудің тиімді жолдарын қарастыру, ұлттық мүддені, ұлттық болмысты жоғары санайтын, ұлттық құндылықтарды бағалайтын ұрпақ тәрбиелеу.

Зерттеу әдістері. Педагогикалық ғылыми әдебиеттердегі әдіснамалық негіздер мен тәрбиелік бағыттағы пікірлерге талдау жасау, тұжырымдарды нақтылау.

Әдебиеттерге шолу

Ұлттық тәлім-тәрбиенің асыл арналары болып табылатын ізгілік, имандылық, парасаттылық ұғымдарының бастауы қасиетті Құран жазбаларында, халқымыздың нақыл сөздерінде, ғұламалардың өсиетінде ерекше орын алады.

Зерттеу негізінде ұлттық құнды тәрбиенің тұлғаның қалыптасуындағы рөлі қарастырылады.

Ғасырлар бойы ұмытылмай, ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келе жатқан тұлға бойына жастайынан тәрбие нәрін себетін ұлттық негізі салт-дәстүрде халықтық тәрбие мәселелерін қозғайтын тәлімдік ойлар жатыр.

Нәтижелер мен талқылау

Жаһандану жағдайында ұлттық мәдениетіміз бен әлемдік өркениетті сабақтастыру негізінде білім беру саласына өзгерістер енгізілуде. Халқымыздың төл тарихы, мәдени ерекшелігі білім мазмұнын жаңартудың негізі болып саналады. Бұл ғылыми білімнің, іскерліктің жүзеге асуында аталған жүйе негізінде тұлғаның ақыл-ойы, қабілеті дамиды, өзіндік көзқарасы, мінезі қалыптасады.

Бұл мақалада тұлғаның дамуындағы ұлттық тәрбиенің өзектілігі, іс-әрекетті жүйелілік тұрғысынан қарастыру мәдениетін қалыптастыру және іс-әрекетті ұйымдастырудың басқа да маңызды жалпы әдіснамалық ұстанымдары қарастырылады.

XXI ғасырдың көкейкесті мәселелері тоғысқан кеңістігінде көне мұраларымыздағы болашақты болжамдауға, бағыттауға қажетті рухани күш, ізгі ілім, өшпес үлгідегі ақыл-кеңестердің ұлттық мәдениетіміз, тіліміз бен дініміздің бүгінгі мен ертеңіне де негіз әрі тірек болары осыған дәлел. Әр халықтың рухани мұрасында әлемдік философияның, әлемдік педагогиканың ортақ қазынасын байыта түсетін құнды ой-пікірлер, пайымдаулар болатыны белгілі. Қазақ дүниетанымының өзегі саналатын құндылықтың әрбір тынысы, әрбір сөз орамы мен ой-түйіні ізгілікпен байланысты.

Ұлттық тәрбиенің атадан балаға берілетін қасиеттерін бүгінгі таңда жаңғыртудың болашақ тұлғаның қалыптасуы үшін мәні зор.

Мәдениетіміздің өркендеуі барысында бүгінгі таңда, мәдени мұра құндылықтарын сақтау және дамыту мәселелері үлкен маңызға ие. Кез келген мемлекеттің стратегиялық дамуында, экономикасында, өркениеттің рухани кемелденуі мен болашағы біліммен тікелей байланысты болады. Қазіргі жоғары білім берудің де негізгі аспектісінің өзі білім мазмұнын

ұлттық құндылықтарға бағыттауы тиіс. Осы негізде ұлттық сананы қалыптастыруда түркі әлемінің ұлы ойшылы, философ, қоғам қайраткері Жүсіп Баласағұнның мемлекеттің дамуында басқару процесін ұйымдастыру идеясы өзекті болып табылады. Ел басқару даналығын, басшыға тән басқарушылық қабілет, адамдармен дұрыс қарым-қатынас жасай білу әдеби жырланған «Құтты білік» дастанының бүгінгі таңда да құндылығы зор. Себебі ұлы ойшыл атақты педагогикалық мұрасында әділетті қоғам орнатудағы адам бойындағы ізгі қасиетті, кішіпейілділікті, кісілікті ерекше баяндайды. Жүсіп Баласағұн – рухани мәдениетіміздің әлемдік деңгейдегі көрнекті өкілі, түркі әлемінің ойшылы.

Ғұлама дастанда:

Біл, әділ заң – басшылықтың тұғыры,
Заң бар жерде – берік елдің жұлыны.
Бектік берік – әділ заңның жөнімен,
Бұра тартсаң абыройың төгілер, –

дей отырып, [3; б.274] (Баласағұн, 2006: 274) адам түзелсе, қоғам мен өмір түзеледі, деген философиялық тұжырым жасайды. Ұлтымыздың салт-дәстүріндегі үлгі-өнеге, асыл қасиеттеріміз: үлкенге құрмет, кішіге ізет көрсету, барға қанағат етушілік, жомарттық пен қонақжайлылық, мейірімді болу, қайырымдылық жасау сияқты көптеген адамгершілік, ізгілік, өнеге-сипаттар жайлы ғұлама көзқарасы педагогика тарихын байытып қана қоймайды, жас ұрпаққа ұлттық тәрбие беру үрдісінде зор мәні барлығына куә боламыз. Басшы адамға сай көркем мінез, мемлекеттік заңдардың әділетті түрде орындалуы әрі қарапайым халыққа қажет болып табылатын қоғамдық тәртіп пен кез келген адамның өзін-өзі жетелдіруі үшін қажетті адами құндылықтар дастанда егжей-тегжейлі сипатталады.

Заман сұранысына байланысты мамандануда жаңа білім парадигмасында болашақ жастар білімді, интеллектісі жоғары, мәдениетті болуы шарт. Тәрбиенің басты ұстанымы – өз халқының төл мәдениетін, әдебиетін, дәстүрін сүйетін тұлға қалыптастыру. Осы бағытта «Педагогика» пәнін оқытуда студенттерге семинар сабақты жүргізуде мынандай тапсырма берілді. Қатысқан студент саны – 21. Студенттер 3 топқа бөлінді. Әр топқа жеке тапсырма берілді.

1-топ. Рухани адамгершілігі мол, талғамы биік, жаңа заман адамын қалыптастырудағы Жүсіп Баласағұнның дүниетанымдық бағдарын талдау.

2-топ. Жүсіп Баласағұнның ел басқару мәселесіндегі ізгілікті басқару ілімін талдау.

3-топ. Жүсіп Баласағұнның шығармасындағы қоғам және адам мәселесінің қазіргі заман талаптарымен үндестігі, адамның кісілік кемелдену қасиетін талдау, өз пікірлерін жазу.

Тапсырмаларды орындау барысында студенттер тұлғаның болашақта басқару ісіне адал болуы, кісілік қасиетті жоғалтпауы, дүниенің құлы болмауы, басқарудағы жемқорлықты болдырмау мәселесі ерекше ықыласпен талдады. Ұрпақ санасына жауапкершілік те, адамгершілік те отбасынан қалыптасады. Олай болса, рухани құлдыраған, рухани жұтаң адам ар ұяттан аттайды деген пікірлерін ортаға салды.

Тұлғаның жауапкершілігі мен кісілік болмысына сай қасиетті дәріптеу арқылы ұрпақты дұрыс жолға тәрбиелейміз. Сондықтан да ұлы ойшыл ғұламалар адамгершілікке ерекше мән беріп, оны ұрпақтан-ұрпаққа өсиет еткен. Зерттеуші ғалым Ш. Таубаева өз зерттеуінде: «Қазіргі таңда педагогикалық үдерісті ұйымдастырудағы әлемдік педагогикалық мәдениеттің гуманистік құндылықтары мен дәстүрлеріне бағытталу қажеттілігі айқын көрініс табуда. Оқытушы шеберлігі оқыту үдерісін үлгілей отырып, оның мазмұнына инновациялық білім беруді енгізуде және кері әсерлерге тойтарыс бере отырып, оқушылар бойында этикалық мінез-құлық, адамгершілік сипаттарды қалыптастыруға бағытталуы тиіс», – деген пікір білдіреді (Таубаева, 2016: 8) [4; б.8].

Баланың тұлғалық дамуы туралы белгілі психолог Д.Б. Элькониннің еңбектерінде айтылады (Нысанбаев, 2006) [5; б.147] Қазақтың көрнекті педагогы Ж. Аймауытов: «Өткен өмірде күн сайын адам қай бағытта машықтанып әдет етсе, егде болғанда да сол бағытта өзгереді...» – дейді (Жарықбаев, 1998: 142) [6; б.142] Бұдан шығатын түйін адамдар арасындағы жақсы қарым-қатынас көбінесе, іскерлік қарым-қатынастың адамгершілік және психологиялық үлгісін қалыптастырады (Әрінова, 2019).

Сабақ барысында оқытушының тиімді нәтижеге жетуі әдістерді дұрыс таңдауға тікелей байланысты болады. Бұл мәселені шешудегі маңызды фактор педагогикалық іс-әрекетке қатысушылардың субъект-субъектік өзара үйлесімді психологиялық жағдай мен оқытудың нәтижелілігін арттыру.

Мысалы: «Халықаралық қатынас» мамандығы 1 курс магистранттарына «Жоғары мектеп педагогикасы» пәні жүргізілді. Пән бойынша семинар сабағы «Қазақ отбасындағы бала

тәрбиесі» деген тақырыпта тиімді сұрақтар қою әдісі бойынша жүргізілді. Қатысқан магистрант саны – 45. Магистранттар 3 топқа бөлінді.

Сұрақтар мен тапсырмаларды әр топ өздері ұйымдастырады, кезектесе жауап береді.

Тапсырма:

1-топ. Бала тәрбиесіндегі отбасының ықпалы.

2-топ. Қазіргі таңдағы қазақ отбасындағы тәрбие мәселесі.

3-топ. Ақпарат құралдарының жастардың тәрбиесіне әсері.

Сұрақ:

1-топ. Жастардың зиянды әрекетке әуес болмауы үшін қазақ отбасындағы қандай салт-дәстүрді ерекше айтар едіңіз?

2-топ. Тұлғаның өзіндік өмірлік позициясын анықтауы туралы қандай ұсыныс-пікір білдіресіз?

3-топ. Қиын балалар тәрбиесі туралы пікіріңіз қандай?

Тапсырманы орындау барысында 3 топ та белсенділік танытты. Өз ойларын, пікірлерін ортаға салды. Сабақта білім алушылар берілген тапсырма бойынша өздері жасаған сызбалар мен деректерді пайдаланды.

Тапсырма барысында 1-топ пен 3-топ жоғары балл жинады. Бұл әдіс нәтижесінде кез келген проблеманың шешімін өз бетінше таба білуде, оның шешімін іздеуде тұлғаның ерекше жауапкершілік сезімін оятады әрі ұлттық тәрбиенің тұлғаның қалыптасуындағы мәнін талдады.

Тұлғаны ізгілікке тәрбиелеуде де көптеген әдістерді пайдалануға болады. Соның бірі – әңгімелесу әдісі. Әңгімелесу – мұғалім мен оқушылар арасында жаңа білімдерді хабарлау, пысықтау, қорытындылауды дұрыс ұйымдастырылған сұрақ-жауап тәсілінде қолданылады. Сондықтан әңгімелесу оқытудың тиімді әдісі болып есептелінеді. Бұл әдісті нәтижелі пайдалануда ізденуші тарапынан өте мұқият дайындықты талап етеді.

Әңгімелесу барысында оқытушы білім алушының жеке басының қабілетін, зейінін, танымы ерекшеліктерін танып біледі, баяндалып отырған немесе өтілген оқу материалын олардың қалай ұғынғанын анықтайды. Әңгімелесуде баяндау, талдау, қорытынды жасау тәсілдері қолданылады. Берілген міндеттерді жүзеге асыруда сұрақ-жауап әдісі арқылы мұғалім жан-жақты талдау жасай алады. Ол үшін мұғалімнің сұрақтары дәл, жинақы, оқушының ойын оятуға, дамытуға, ізденуге бағытталуы керек. Сыныптағы әр топтағы студент өз ойын ашық

айта алатындай мүмкіндік тууы керек. Егер жеке өз ойы жетпеген жағдайда, оқушы біреудің сөзін сол күйі қайталау арқылы да сөйлеп үйренеді.

Қазіргі таңда оқытудың интербелсенді әдістері сабақ барысында жиі қолданылады.

Қарым-қатынас кезінде де интербелсенді әдістердің орны ерекше. Бұл әдістердің қатарына пікірталас, тренингтер және т.б. жатқызуға болады.

2. Пікірталас – аудиторияда немесе шағын топ ішінде нақты бір өзекті мәселе бойынша өзіндік көзқарастары және пікірлерімен алмасып, өзге позицияларын толықтыру әрекеттері. Мысалы: *«Бәсекеге қабілетті маман бойындағы қасиет»* тақырыбында пікірталас жүргізуді талдайтын болсақ, проблеманы жан-жақты қарастыру және талқылауда студенттер өздерінің теориялық және практикалық білімдерін жинақтап, оларды қолдана отырып, өз көзқарасын пайымдау мен түйіндеуге, өзге пікірлерін айта білуге және оларды өз өмірінде пайдалана білуге үйренеді. Студенттер пікірталас кезінде еркін қарым-қатынаста болып, өз позицияларын қалыптастыру және қорғау, оларды өзге пікірлермен салыстыру әрекетін жасайды. Пікірталас барысында мәселені әртүрлі көзқарас тұрғысынан қарастырады, ең тиімді шешімдерді табуға дағдыландырады.

Пікірталаста ұстанатын ережелерді алдын ала анықтап алған дұрыс. Пікірталас барысында әрбір қатысушының өз мүмкіндігін айту мүмкіншілігі болу керек; қарсыласын тыңдай білуге дағдылану; біреудің сөзін бөлмеу; үйренушілерге ой шақыру немесе дәлелдерді жинақтау үшін уақыт беріп отыру.

Пікірталас кезінде студенттер өз позицияларын нақты айқындап, оларды тыңдаушыларға жеткізіп, дәлелдей білуге, үйренуге шақырады. Ол тұлғаны шындықты дайын күйінде ұсынбай, оны қалайша іздеп тауып, қорғауға болатындығын көрсетеді.

3. Ізгілікке тәрбиелеу барысында қолданылатын әдістің тағы бір тиімдісі – рөлдік ойындар. Бұл әдіс ойынға қатысушылардың ойларын біріктіріп, ойын аяқталғаннан кейін қатысушылардың барлығына өзіндік шешім қабылдауды қажет етеді. Іскерлік ойындар әлеуметтік немесе экономикалық сипаттағы нақты бір жағдайды шешуді үйренушілердің өзара әрекеттесуін қалыптастырады.

Жоғарыда көрсетілген шығармашылық жұмыстардан басқа іскерлік ойын да тұлғаны шығармашылық жұмыстарға баулудың бір жолы болып табылады. Рөлдік ойын – бұл оқытуды ұйымдастыру формасы, ол оқытушының бас-

қаруымен, өзіндік ұйымдастырушылығымен жоспарланған ойын сценарий арқылы мақсатты бағытының негізінде жүзеге асырылады. Білім беру практикасында оқытудың ойын формасы оқытудың тәжірибелік бағыттылығын мақсат тұтатын іскерлік ойындар арқылы игерген білімдерін шығармашылықта қолданады және бекітеді. Келесі сабақта студенттермен *“Сиқырлы орындық”* жаттығуы жүргізілді. Жаттығудың мақсаты қиын тапсырманы орындағаннан кейін топтағы қысымды шығару, ортада жаттығуды орындауда назар аудартқан қатысушылардың жетекшілікті қайта үйлестіруді жүргізу. Барлық топ мүшелеріне өздерінің құрбысы туралы ойлайтын пікірлерін, барлық мейірімділігін айту, бір-бірін дұрыс бағалау.

«Мейірімді есім» жаттығуы.

Мақсаты – эмпатияны дамыту, адамгершілік құндылықтарын жоғарылату.

Әр қатысушыға оң жағындағы көршісін мейірімді түрде атау ұсынылады, нәтижесінде тыңдаушы алғысын білдіреді. Бірінші шеңберден кейін жаттығу кері жаққа орындалады (енді сол жағындағы көршісін мейіріммен атайды).

«Менің күшті жақтарым» жаттығуы.

Қатысушылар жұпқа бөлінеді, серіктестер өздерінің жеке тәрбиесіндегі өзара мәселелерін бір-біріне айту арқылы ойларын ортаға салады.

Қазіргі уақыттағы білім беру сапасы тұлғаның дамуына, нәтижеге бағыттталып отыр. Осыған байланысты сабақта әр түрлі әдісті тиімді қолдану орынды болып табылады. Тұлғаның интеллектуальдық-танымдық потенциалы мен рухани-адамгершілік потенциалын ұлттық салт-дәстүр негізінде қалыптастыру қағидаты жаһандық талаптарға лайық болуда оқыту нәтижесіне сай орындалады.

Қорытынды

Қоғамдағы саяси-экономикалық, әлеуметтік, рухани-мәдени өзгерістер айналадағы құбылыстарға, заттарға деген адамның ішкі сана-сезімі мен көзқарасына, қарым-қатынасына өзінің әсерін тигізеді. Осы орайда, бүгінгі таңда жастарымыздың жан-дүниесі мен рухани әлемі өз халқының салт-дәстүрінен ажырап, әр түрлі жағдайға бой алдыруы ойланарлық мәселе. Бұған тосқауыл болу керек. Ендеше, жастардың бойына адамгершілік, ізгілік қасиеттерді қалыптастыру, ұлттық тәлім-тәрбие негіздерінен қол үзбеу жас ұрпақтың рухани мәдениетін арттырып, көркемдік әлемін байытаты. Ғасырлар бойы халқымыздың қанына сіңген

имандылық қағидалары: адамдар арасындағы ізгілік, қайырымдылық, адалдық, әділдік қарым-қатынас негізінде жас ұрпақты тәрбиелеудің сыры тереңде жатыр. Баланың тәрбиесіне, тұлға ретінде жетілуіне ата-ананың ықпалы зор екенін ескеруіміз керек.

Тәрбие беру, тәрбиелеу мақсаты қоғамның даму сұранысымен анықталады және оның өзіндік тәсіліне, әлеуметтік және ғылыми-техникалық прогрестің қарқынына, педагогикалық теория мен практиканың дамуының жеткен деңгейіне, қоғамның, оқу орындарының, білім

беруші мен білім алушы мүмкіндіктеріне тәуелді. Халқымыздың ұлттық тұптамасын, тыныс-тіршілігі мен мінез-құлқын, өзіне ғана тән ұлттық ерекшелігін білдіретін әдет-ғұрпы, салт-дәстүрін тұлға бойына сіңіру аса маңыздылыққа ие.

Заман құбылса да, адамның адамгершілігі, оның азаматтығы, адалдығы бәрінен биік болуы керек. Қазіргі жаһандану процесінде ел болашағын ойлайтын, жан-жақты жетілген, ақыл-парасаты мол, мәдениеті мен ғылыми өресі озық азамат тәрбиелеу – қоғам алдындағы басты міндет.

Әдебиеттер

- Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру / Егемен Қазақстан, №70 (29051)Ю 12 сәуір, 2017 ж.
«Мәдени мұра бағдарламасы» // Егемен Қазақстан. – 2003, 29 қараша.
Жүсіп Хас Қажыб Баласағұн «Құтты білік». Көне түрік тілінен аударған, алғы сөзі мен түсініктерін жазған А. Егеубай. – Алматы: «Өлке», 2006. – 640 б. 2-басылым.
Таубаева Ш.Т. Педагогика әдіснамасы: оқу құралы/ 2-басылым. – Алматы: Қарасай, 2016. – 432 б.
Психология. Адамзат ақыл-ойының қазынасы. 10 томдық: Дамыта оқытудың мәселелері: теориясы және практикасы. Том. / Жетекшісі акад. Ә.Н. Нысанбаев. – Алматы: «Таймас» баспа үйі, 2006. – 448 б.
«Қазақтың тәлімдік ой-пікір антологиясы»: 2 том. /Құрастырған: Қ. Жарықбаев, С. Қалиев. – Алматы: «Рауан», 1998. – 416 б.
Әрінова Б.А. Ұлы Дала ойшылдары еңбектерінің студент жастардың рухани-адамгершілік тәрбиесіндегі орны // Әл-Фараби ҚазҰУ Хабаршы. «Педагогикалық ғылымдар» сериясы. – 2019. – №3 (60). – 4-11 б.

References

- Arinova B.A. (2019) Uly dala oishyldary enbekterinin student zhastardyn rukhani-adamgershilik tarbiesindegi orny [The place of work of thinkers of the Great Steppe in the spiritual and moral education of students] Journal of Educational Sciences. Vestnik KazNU - Khabarshy "Pedagogical Sciences" series # 3 (60). 4-11p (In Kazakh)
Jüsip Xas Qajıb Balasağun «Quttı bilik». Köne türk tilinen awdarğan, alğı sözi men tüsinikterin jazğan A.Egewbay. Almatı: «Ölke» (2006). 640 p. 2 - edition. (In Kazakh)
«Kazaktyn talimdik oi-pikir antologiyusy»: 2 tom. (1998.) [«Qazaqtıń tälimdik oy-pikir antologiyası»: Qurastrǵan: Q.Jarıqbaev, S.Qalıev]. Almatı: «Rawan», 416 p. (In Kazakh)
«Mädeni mura bağdarlaması» Egemen Qazaqstan (2003) 29 November. (In Kazakh)
Nazarbayev N.A. (2017). Bolashakka bagdar: rukhani zhangyru [Orientation for the future: spiritual revival]. *Egemen Kazakhstan*, No.70 (29051), 12 April (In Kazakh)
Psixologiya. Adamzat aqyl-oiynyn kazynasy.10 tomdyk: [Psixologiya. Adamzat aqyl-oiynin qazynasy. 10: Damita oqıtwdıń mäseleleri: teoriyası jäne praktikası. Tom..Jetekşisi akad. Ä.N.Nısanbaev]. Almatı: «Taymas» baspa üyi, (2006) 448 p. (In Kazakh)
Taubaeva Sh.T. (2016) Pedagogika metodologiyasi [Methodology of pedagogy. study guide] 2nd edition.- Almaty: Karasai, 432p. (In Kazakh)